

JUSTIN MCCARTHY'NİN 'TÜRKLER VE ERMENİLER: MİLLİYETÇİLİK VE OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA ÇATIŞMA' KİTABININ BÖLÜM BÖLÜM ÖZET VE ANALİZLERİ - 3

Seher ÇELEN

Analiz No : 2015 / 24

05.11.2015

Üçüncü Bölüm: Ermeni Devrimciler

Ermeni Devrimciler başlıklı üçüncü bölümde, Prof. McCarthy iki büyük Ermeni devrimci topluluğundan bahsetmektedir: Taşnaklar ve Hınçaklar. Yazar, bu devrimci örgütlerin oluşum sürecini, ideolojilerini, hedeflerini ve faaliyetlerini ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Bunu yaparken, Ermeni ayaklanmalarını Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu haritalarıyla anlatarak, okuyucuyu olay-yer ikileminden kurtarmaktadır. Ayrıca, yüzeysel yargılamalardan ve bir tarafı suçlamaya diğer tarafı ise aklamaya çalışan savlardan uzak durarak, bölgedeki çatışmaları ve karmaşık ilişkileri neden-sonuç ilişkisi içerisinde ele alan bir analiz yapmaktadır.

Yazar öncelikle Ermeni devrimcilerin, Avruplalılar ve Amerikalılar tarafından Osmanlı Ermenilerine yayılan devrimci ve milliyetçi ideolojilerden etkilendiğini belitrmektedir. Ermeni isyanlarını bastırmada Osmanlının kullandığı ve avantajlı olduğu yönlerini, hem de Ermenilerin isyanlar sırasında Osmanlı İmparatorluğu karşısında elinde bulundurduğu kozları göstermiştir. Bununla birlikte, Ermeni isyanlarının başarılı olmasının Avrupalı güçlerin müdahalesine bağlı olduğunu belirtmektedir.

McCarthy, Ermeni isyanlarının gelişimin sürecine anlatmaya, 1887 yılında İsviçrenin Cenevre kentinde Rusya İmparatorluğundan gelen Ermeni öğrenciler tarafından kurulan Hınçak Devrimci Partisinin başlamaktadır. Bu parti, 1887 yılında İsviçrenin Cenevre kentinde Rusya İmparatorluğundan gelen Ermeni öğrenciler tarafından kurulmuştur. Yazar, Hınçakların soysalist bir Ermeni devleti kurmak istediğini ve ancak Osmanlı Ermenilerinin kurtarılmasıyla İran ve Rusyada yaşayan Ermenilerin bir devlet çatısı altında birleşebileceğine inandıklarını belirtmiştir. Ayrıca, amaçlarına ulaşmak için şiddet ve terrörizm çağrısı yapan Hınçak parti programına da değinmektedir.

Yazar, Osmanlı İmparatorluğundan bir ulus devlet kurma yolunda Hınçakların 1876daki

Bulgar İsyanlarını örnek aldığına dikkat çekmektedir. Onlara göre Ermeni isyanları Bulgaristanda izlenen yolu takip etmeliydi: Önce bir isyan çıkarılacak ve Müslümanlara saldırılacak; Müslümanların katledilmesini dikkate almayan Avrupalılar, Müslümanların karşılık vermesiyle oluşan Hristiyan ölümleri sebebiyle Osmanlıları kınayacak; en sonunda, Avrupalıların -diplomasi veya savaş yoluyla- Osmanlıların bölgeden çekilmeye zorlamasıyla Ermenistan toprakları oluşacak; Müslümanların bölgeden kovulmasıyla veya öldürülmesiyle bu topraklarda bir Ermeni çoğunluğunun oluşturulması sağlanacaktı.

Prof. McCarthy bu planın, Bulgaristanın aksine, Ermenilerde aynı sonucu vermediğini belirtmektedir. Bunun ana sebebi ise Bulgaristanda yaşayan halkın çoğunluğu etnik köken ve din olarak Bulgar ve Hristiyan olmasıydı. Aynı durum Ermeniler için geçerli olmamıştır. Eğer bir Ermenistan yaratmak istiyorlarsa, halkın çoğunu öldürmeli ya da göç etmeye zorlamaları gerekliydi, ancak bu da Ermenilerin yapabileceklerini aşıyordu. Bu yüzden, Ermenilerin hedeflerine ulaşması Avrupadan gelecek müdahalelere bağlıydı, ancak Avrupalılar müdahale etmeye yanaşmamıştır.

Bu tarihsel bilgilerin ışığında, McCarthy Anadoluda 1894-96 yılları arasında görülen Hınçak İsyanlarını anlatmaktadır. Devrimci çeteler, özellikle Rusya tarafından gelenler, köylerde ve şehirlerde Türk ve Kürt halka saldırmıştır (Yazar, Kürt ve Türklerden bahsederken genel olarak Müslüman terimini kullanmıştır). Eski kayıtlardan da anladığımız üzere, karşılık olarak Müslüman halk da Ermenilere saldırmıştır. Bu olaylar Bayburt, Muş, Tokat, Sivas bölgelerinde kısacası tüm Doğu Anadoluda yaşanmıştır. İsyancılar Müslümanların evlerini, dükkanlarını yok etmiş, asker ve sivillerin canlarına kast etmiştir. Tahmin edebileceği gibi, öfkeli Müslüman gruplar da Ermenilere sert tepkiler göstermiştir. Prof. McCarthy, Hınçak İsyanları sırasında yaşanan olaylarda anlatırken, yalnızca bir tarafın acılarını ve üzüntülerini göstermek yerine tüm tarihsel gerçeklikleri masaya yatırmaktadır. Yazarın bizlere sunduğu gibi, bu anlamda tarafsız olabilmek, tarihsel olaylar hakkında yazabilmenin kabul edilmiş temel bir kuralıdır.

Bir diğer önemli Ermeni devrimci grup ise Rusya İmpartaratorlundaki Ermeniler tarafından kurulan Ermeni Devrimci Federasyonu, bir başka deyişle Daşnaklardır. Prof. McCarthy, Daşnakların Hınçaklara kıyasla daha planlı ve daha başarılı olduklarını belirtmektedir. Hınçaklar gibi Taşnaklar da bir Ermeni devleti kurmayı amaçlamış ve bunun için Avrupadan müdahalenin gerekli olduğuna inanmıştır. Yazar, Taşnakların sosyalist olmakla birlikte Ermeni nüfusu bir araya getirebilmek için milliyetçiliğe vurgu yaptığını ifade etmektedir.

Prof. McCarthy, Daşnak faaliyetlerinin ve önde gelenlerinin Osmanlı hükümetince bilindiğini, ancak Avrupanın müdahale edeceği korkusuyla gerekli müdahaleyi yapamadığına dikkat çekmektedir. Bunun sebebi, Türk karışı propagandalar ve dini önyargılar sebebiyle Ermenileri sempati duymasıydı. Ermeni isyancılara yapılan herhangi bir müdahale, Avrupa basınında masumlara yapılan saldırı olarak yansıtılıyordu.

Yazar, Taşnakların ve Hınçakların davalarına katılmayan veya kendilerine karşı çıkan Ermenileri öldürdüğünü ifade etmektedir. Ayrıca, bu örgütlerin Ermenileri devrim vergisi, devrim bağışı ve başka tür paralar ödemeye zorladığını belirtmektedir. Böylelikle, Prof. McCarthy, Ermenilerin bu örgütlere katılmak ve para vermek dışında başka seçim şansı

olmadığına işaret etmektedir.

Yazar, ayrıca, Ermeni devrimci örgütlerin kaçakçılık faaliyetlerine ayrıntılı olarak incelemektedir. McCarthy, 1877-78 Türk-Rus Savaşının hemen ardından Birinci Dünya Savaşına kadar Ermeni devrimcilerin silahlanmak için Rusyadan silah kaçakçılığı yaptığını, ayrıca sınırdan davalarına katılacak savaşçıları da soktuklarını belirtmektedir. İnsan ve silah geçişinin Osmanlı-Rusya sınırından veya İran üzerinden sağlandığını, Rus hükümetinin ve Rus sınır devriyelerinin de bu kaçakçılığa genelde göz yummuş olduğunu ifade etmektedir. Yazar, Birinci Dünya Savaşına gelindiğinde, Ermeni devrimci örgütlerinin silahlanmış ve isyana hazır hale gelmiş olduğunu ortaya koymaktadır.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: ÇELEN, Seher. 2026. "JUSTIN MCCARTHY'NİN 'TÜRKLER VE ERMENİLER: MİLLİYETÇİLİK VE OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA ÇATIŞMA' KİTABININ BÖLÜM BÖLÜM ÖZET VE ANALİZLERİ - 3." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2015 / 24. Kasım 05. Erişim Ekim 30, 2026. https://avim.org.tr/tr/Analiz/JUSTIN-MCCARTHY-NIN-TURKLER-VE-ERMENILER-MILLIYETCILIK-VE-OSMANLI-IMPARATORLUGUNDA-CATISMA-KITABININ-BOLUM-BOLUM-OZET-VE-ANALIZLERI-3-1

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır